Surprenante richesse en papillons d'un "biotope" strictement urbain (Lepidoptera)

R. H. Nyst

Samenvatting. Verrassende vlinderrijkdom in een strikt stedelijk biotoop (Lepidoptera)
In de periode 2003–2006 werden 143 vlindersoorten aangetroffen op een UV-lamp opgesteld op de vijfde verdieping van een appartement in het noordoosten van Brussel-stad.

Abstract. Surprising species richness in a strict urban habitat (Lepidoptera)
During 2003–2006 143 Lepidoptera species were recorded at an UV-light on the 5th floor of a flat in the north-east of Brussels city.

Key words: Urban species – Faunistics – Belgium.

Nyst, R. H.: Bd. de Dixmude 17, B-1000 Bruxelles.

Aux hasards de la vie, j'ai commencé en 1970 les observations aux U.V. en France puis en Belgique. Les derniers avatars m'ont limité à mon appartement d'un cinquième et dernier étage dans l'angle nord-ouest du pentagone de Bruxelles-Ville. J'y ai placé mes lampes à U.V. dans une pièce donnant sur le boulevard-parking orné de platanes et sur une étroite terrasse dominant une vaste cour intérieure jadis plantée mais actuellement pelée par les jeux des enfants.

C'est en 2003, découragé et très sceptique, n'ayant que l'espoir de quelques migrateurs éventuels, que j'ai fait cette tentative, mais eu aussi une heureuse surprise. Je crois intéressant de signaler l'importance de la faune d'hétérocères qui peut survivre dans un tel biotope. Car les recensements des villes viennent essentiellement, me paraît-il, de banlieues, de faubourgs relativement verdoyants.

J'ai pu dresser pour 2003 à 2006, une liste de 143 espèces dont certaines ont le mérite de trouver place dans le Catalogue de W. De Prins (1998). Celui-ci étant paru en 1998, les ajouts éventuels ont été recherchés dans les rapports réguliers de *Phegea* postérieurs. Mes recensements nouveaux sont signalés par les points ○● ou ● pour indiquer que l'espèce est à considérer comme nouvelle, ou comme nouvelle après 1980, pour le Brabant. Les espèces observées à partir de 2005 sont indiquées avec ×.

Je tiens à remercier M. Willy De Prins pour l'aide amicale qu'il ne cesse de m'accorder, dans le cas présent en particulier.

Dyseriocrania subpurpurella Hw. (p. 17)
Triodia sylvina L. (p. 18)
Ectoedemia decentella H.-S. (p. 20) ●
Pseudopostega crepusculella Z. (p. 22) ○●
Nematopogon swammerdamella L. (p. 25)
Nemapogon cloacella Haw. (p. 30) ×
Bucculatrix thoracella Thnbg. (p. 38)
Caloptilia hemidactylella D. & S. (p. 39) ●
Caloptilia rufipennella Hb. (p. 39) ×
Parornix anglicella Stt. (p. 40) ●
Phyllonorycter harrisella L. (p. 40)
Phyllonorycter heegeriella Z. (p. 40)
Phyllonorycter platani Stgr. (p. 40)
Phyllonorycter leucographella Z. (p. 41)
Phyllocnistis unipunctella Steph. (p. 42)
Cameraria ohridella Deschka & Dimić

Yponomeuta evonymella L. (p. 43)
Yponomeuta padella L. (p. 43)
Yponomeuta sedella Tr. (p. 43) ×
Cedestis gysseleniella Z. (p. 43) ●
Argyresthia trifasciata Stgr. (p. 44)
Argyresthia goedartella L. (p. 44)
Ypsolopha dentella F. (p. 46)
Ypsolopha sequella Cl. (p. 46) ×
Plutella xylostella L. (p. 47)
Elachista albifrontella Hb. (p. 56) ●[3]
Chloroclysta linneella Cl. (p. 59) ×
Endrosis sarcitrella L. (p. 62)
Hofmannophila pseudospretella Stt. (p. 62)
Batia lunaris Hw. (p. 62)
Batrachedra praeangusta Hw. (p. 64) ●[4]
Coleophora laricella Hb. (p. 67)
Mompha sturnipennella Tr. (p. 70)
Bryotropha affinis Hw. (p. 76) ●×[5]
Chionodes continuella Z. (p. 77) ×
Tortrix viridana L. (p. 88)
Acleris ferrugana D. & S. (p. 89) ●
Cnephasia communana H.-S. (p. 90) ●
Ditula angustiorana Hw. (p. 90)
Cacoecimorpha pronubana Hb. (p. 91)
Lozotaeniodes formosana Geyer (p. 92)
Pseudosciaphila branderiana L. (p. 93) ●
Spilonota ocellana D. & S. (p. 95)
Zeiraphera isertana F. (p. 96)
Gypsonoma dealbana F. (p. 97) ×
Cydia pomonella L. (p. 100)
Cydia splendana Hb. (p. 100)
Cydia fagiglandana Z. (p. 100)
Pammene fasciana L. (p. 100)
Emmelina monodactyla L. (p. 108)
Aphomia sociella L. (p. 111)
Galleria mellonella L. (p. 111)
Sceliodes laisalis Wlk. ○●[6]
Orthopygia glaucinalis L. (p. 112)
Endotricha flammealis D. & S. (p. 113)
Dioryctria abietella D. & S. (p. 113)
Phycita roborella D. & S. (p. 113)
Conobathra repandana F. (p. 113)
Ephestia elutella Hb. (p. 114)
Dipleurina lacustrata Panzer (p. 115) ●
Eudonia mercurella L. (p. 115)
Chrysoteuchia culmella L. (p. 116)
Crambus lathoniella Zinck. (p. 116)
Agriphila tristella D. & S. (p. 116)
Acentria ephemerella D. & S. (p. 117)
Pyrausta aurata Scop. (p. 119)
Phlyctaenia coronata Hufn. (p. 119)
Pleuroptya ruralis Scop. (p. 120)
Eurrhypara hortulata L. (p. 120)
Nomophila noctuella D. & S. (p. 120)
Drepana falcataria L. (p. 140)
Lomaspilis marginata L. (p. 141)
Stegania trimaculata Vill. (p. 141)
Plagodis dolabraria L. (p. 142) ○●
Biston betularia L. (p. 143)
Peribatodes rhomboidaria D. & S. (p. 144)
Lomographa temerata D. & S. (p. 145)
Cyclophora punctaria L. (p. 147)
Scopula imitaria Hb. (p. 148)
Idaea seriata Schrk. (p. 149)
Idaea aversata L. (p. 149)
Xanthorhoe fluctuata L. (p. 150)
Eupithecia linariata D. & S. (p. 154)
Eupithecia centaureata D. & S. (p. 154)
Eupithecia tripunctaria H.-S. (p. 155)
Eupithecia succenturiata L. (p. 155)
Eupithecia abbreviata Steph. (p. 155)
Eupithecia tantillaria Bsd. (p. 155)
Gymnoscelis rufifasciata Hw. (p. 155)
Chloroclystis v-ata Hw. (p. 155)
Aplocera plagiata L. (p. 156)
Drymonia obliterata Esp. (p. 160)
Acronycta aceris L. (p. 162)
Acronycta rumicis L. (p. 162)
Cryphia algae F. (p. 162)
Cryphia raptricula D. & S. (p. 162)
Cryphia ravula Hb. (p. 162) ×
Cryphia domestica Hufn. (p. 163)
Scoliopteryx libatrix L. (p. 164)
Hypena rostralis L. (p. 164) ×
Plusia festucae L. (p. 165)
Autographa gamma L. (p. 165)
Abrostola tripartita Hufn. (p. 165)
Abrostola triplasia L. (p. 165)
Amphipyra pyramidea L. (p. 166)
Heliothis peltigera D. & S. (p. 167)
Caradrina morpheus Hufn. (p. 167)
Hoplodrina ambigua D. & S. (p. 168)
Paradrina clavipalpis Scop. (p. 168)
Phlogophora meticulosa L. (p. 168)
Cosmia trapezina L. (p. 169)
Agrochola circellaris Hufn. (p. 167)
Oligia strigilis L. (p. 172)
Oligia latruncula D. & S. (p. 172)
Apamea monoglypha Hufn. (p. 172)
Mesoligia furuncula D. & S. (p. 172)
Mesapamea secalis L. (p. 173)
Mesapamea didyma Esp. (p. 173)
Discestra trifolii Hufn. (p. 174)
Lacanobia oleracea L. (p. 174)

---

[3] non signalé en Belgique depuis 1980.
[4] signalé en Belgique après 1980, seulement d'Anvers.
[5] non signalé en Belgique après 1980.
[6] Espèce africaine, quelques ex. en Europe (Nyst 2004) + voir Correction p. 33.

Aetheria dysodea D. & S. (p. 174)
Mamestra brassicae L. (p. 175)
Mythimna albipuncta D. & S. (p. 175)
Mythimna pallens L. (p. 176)
Orthosia gracilis D. & S. (p. 176)
Ochropleura plecta L. (p. 177)
Noctua pronuba L. (p. 177)
Noctua comes Hb. (p. 177)
Noctua fimbriata Schreber (p. 177)
Noctua janthe Bkh. (p. 177)
Noctua janthina D. & S. (p. 177)
Noctua interjecta Hb. (p. 177)
Xestia c-nigrum L. (p. 178)
Xestia triangulum Hufn. (p. 178)
Agrotis puta Hb. (p. 179)
Agrotis ipsilon Hufn. (p. 179)
Agrotis exclamationis L. (p. 179)
Agrotis segetum D. & S. (p. 179)
Orgyia antiqua L. (p. 182)
Lymantria dispar L. (p. 182)
Earias clorana L. (p. 183)
Eilema griseola Hb. (p. 184)
Spilosoma lubricipedum L. (p. 185)

Correction

Après la publication de la présence de *Sceliodes laisalis* (Walker, 1859) sur le site web des lépidoptères de la Belgique (De Prins & Steeman 2003–2006), l'identification de cette espèce s'est avérée comme fautive. Ce sont les collaborateurs du Natural History Museum (Londres) qui ont attiré notre attention sur une autre espèce de Crambidae, parfois importée en Europe, et dont la chenille vit sur aubergine (*Solanum melongena*). En effet, notre espèce a pu être identifiée comme *Leucinodes orbonalis* (Guenée, 1854). Ce nom doit donc remplacer celui de *Sceliodes laisalis* dans la liste des lépidoptères belges.

Références bibliographiques

De Prins, W. 1998. Catalogue of the Lepidoptera of Belgium. — *Studiedocumenten van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen* **92**: 1–236.

De Prins, W. & Steeman, C. 2003–2006. Website "*Catalogue of the Lepidoptera of Belgium*". — http://webhost.ua.ac.be/VVE/Checklists/Lepidoptera/LepMain.htm.

Nyst, R. H. 2004. Quand l'Afrique fait du tourisme sous la forme de *Sceliodes laisalis* (Lepidoptera: Crambidae). — *Phegea* **32**(4): 147–148.

Boekbespreking

Patočka, J. & Turčáni, M.: *Lepidoptera pupae. Central European Species.*
17 × 24 cm, Text volume 542 pp., Plate volume 321 pp., Apollo Books, Kirkeby Sand 19, DK-5771 Stenstrup, Denemarken, apollobooks@vip.cybercity.dk, gebonden, 2005, DKK 960,00 (ISBN 87-88757-47-1).

In het algemeen is er steeds weinig aandacht geweest voor het laatste onvolgroeide stadium bij Lepidoptera: de pop. De eerste auteur heeft in talrijke afzonderlijke publicaties reeds bericht over de morfologie van dit stadium bij een hele reeks families. Sommige van deze publicaties zijn echter niet gemakkelijk te vinden. Daarom worden in dit boek al deze gegevens samengevoegd en aangevuld met ondertussen nieuw verkregen soorten. In het totaal kan men in deze publicatie de beschrijving terugvinden van ca. 2/3 van de Centraal-Europese Lepidoptera fauna, zo'n 2500 soorten.

Het boek vangt aan met een beschrijving van de morfologie van de pop, zodat meteen ook de nomenclatuur duidelijk wordt die in de rest van het boek gebruikt wordt. Dan volgt een dichotomische tabel voor het determineren van de poppen tot op de familie. Daarachter volgt de behandeling van de individuele families in systematische volgorde van Micropterigidae tot Arctiidae (de systematiek en nomenclatuur uit Karsholt & Razowski, 1996 "The Lepidoptera of Europe" worden gevolgd). De poppen van alle soorten uit sommige families zijn volledig bekend, zoals b.v. bij de Hepialidae, Sphingidae en Papilionidae. Andere families zijn nauwelijks bekend zoals Nepticulidae. Bij elke familie wordt telkens een korte inleiding gegeven op de morfologie van de pop, en dan volgt een sleutel tot op de genera en nadien tot op de soort. Telkens wordt ook de voedselplant(en) aangegeven en wordt verwezen naar relevante literatuur. Dit tekstdeel sluit af met een literatuurlijst.

Het platendeel bestaat haast uitsluitend uit de 269 platen met iets meer dan 8000 pentekeningen. Deze stellen de pop in haar geheel voor, meestal in ventraal en lateraal aanzicht en dan zijn er meestal nog enkele bijkomende tekeningen van belangrijke morfologische details in sterkere vergroting getekend. Bij sommige soorten is dit de zijkant van bepaalde segmenten, bij andere de onderkant van de kop, bij weer andere het cremaster enz. Zo staan er wel tot 60 tekeningen op één plaat. De legende van de platen staat telkens op dezelfde pagina afgedrukt, wat het gemakkelijk maakt om de figuren te begrijpen.

Achteraan dit platendeel volgt de systematische index waarin zowel verwezen wordt naar de pagina in het tekstdeel als naar de plaat en zelfs naar de individuele figuren.

De bedoeling van de hele publicatie is de determinatie mogelijk maken van de Centraal-Europese Lepidoptera aan de hand van hun poppen. Bij vele soorten kan zo'n determinatie uiteraard beter gebeuren met het volwassen insect, of met de rups. In sommige gevallen echter biedt een pop meer soortkenmerken dan zelfs het imago, o.a. bij de eenkleurig getekende soorten van het subgenus *Blastothere* (genus *Argyresthia*, Yponomeutidae). Daar zijn duidelijke diagnostische kenmerken te vinden in de sculptuur van het pronotum.

Het boek is zeer keurig uitgegeven en zal zeker lange tijd dienst doen, tot er hopelijk een nieuwe editie verschijnt met de ontbrekende soorten. Ook zou het mooi zijn om niet alleen de Centraal-Europese soorten te behandelen, maar wel die van heel Europa of zelfs die van het hele West-Palaearctische gebied. Het enige minpunt aan de huidige publicatie is dat er een apart blad wordt meegeleverd met niet minder dan 95 drukfouten. Na het aanbrengen van deze correcties kan het boek gemakkelijk gebruikt worden voor de determinatie van de meeste Europese Lepidoptera-soorten.

Willy De Prins

Recente waarneming in België van *Eublemma parva* (Lepidoptera: Noctuidae)

Willy Troukens

Abstract. Recent observation in Belgium of *Eublemma parva* (Lepidoptera: Noctuidae)
On 13 July 2006 a specimen of *Eublemma parva* (Hübner, 1808) was found in a light trap at Dilbeek (Province of Brabant). This is the second specimen ever recorded from Belgium. The first record dates back from 07 June 1958 when a specimen was caught at Wavreille (Province of Namur). The species is known as a rare immigrant in the neighbouring countries.

Résumé. Observation récente en Belgique d'*Eublemma parva* (Lepidoptera: Noctuidae)
Le 13 juillet 2006 un exemplaire d'*Eublemma parva* (Hübner, 1808) fut trouvé dans un piège lumineux à Dilbeek (Brabant). Il s'agit du second exemplaire jamais observé en Belgique. Le premier date du 7 juin 1958 quand un exemplaire fut attrapé à Wavreille (Namur). L'espèce est un immigrant rare dans les régions limitrophes.

Key words: *Eublemma parva* – Distribution – Faunistics – Belgium – second observation.

Troukens, W.: Ninoofsesteenweg 782/8, B-1070 Anderlecht.

De tropische temperaturen van juli 2006 zorgden op trekvlindergebied voor enkele leuke verrassingen. Eén ervan was de waarneming van *Eublemma parva* (Hübner, 1808). In de ochtend van 13 juli 2006 vond ik dit mini-uiltje in mijn kleine Heath-val te Dilbeek (Brabant). Zijn spanwijdte bedraagt slechts 14 mm waardoor ik hem eerst hield voor een microlepidopteer. In rusthouding herkent men echter de typische delta-vorm zoals bij bepaalde uilen. Op het eerste gezicht deed hij me denken aan een verwante dwergsoort van *Rivula sericealis* (Scopoli, 1763).

Fig. 1. *Eublemma parva* (Hübner, 1808), Dilbeek (Brabant, België) 13.VII.2006, leg. W. Troukens (Foto: W. Troukens).

E. parva is inheems in de landen rondom de Middellandse Zee en wordt verder aangetroffen tot in India (Skinner 1985: 144). In België was de vlinder tot nu toe bekend van één enkele vangst, nl. te Wavreille (Namur) op 07.VI.1958, leg. P. Houyez (Hackray & Sarlet 1979: 421–422). In de ons omringende landen is de soort alleen opgemerkt als een zeldzame immigrant. Voor Zuid-Engeland vermeldt Skinner (1985: 144) twee opmerkelijke topjaren: 1953 en 1968 met respectievelijk 54 en 33 waarnemingen. In het zuiden van Duitsland is *E. parva*